

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערינות"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

כאמ"ר קרן לא נזכר... (מקורות: אבות סמוכים וכו')
שמן וזרע טהור (מקורות: אבות סמוכים וכו')
עליו חילום סמוכים (מקורות: אבות סמוכים וכו')
... (מקורות: אבות סמוכים וכו')

גליון מספר 318

הוצגה ע"י בנים הנה"ג
ה"ד אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון
לע"נ ה"ר צבי בדר"ר מרדכי רועיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

מסכת בבא בתרא דף פב - דף פח

בס"ד, כד השו"ן התש"ע.

דף פב ע"א

גזרו אטו סמוכים לארץ. (א.ג.)
ה' גמ', שם. הרשב"ם בד"ה וליחוש (בסופו) ובד"ה אמר רב נחמן ביאר, דהלוקח יקוץ. וכן הרמב"ם (בפכ"ד ממכירה ה"ו) כתב, יקוץ שמא ימשכו בארץ ויאמר למוכר וכו'. ומשמע דקאי אלוכה, דעליו מוטל לקוץ. [דאי קאי אמוכר, היה לו לכתוב, שמא ימשכו ויאמר לו הלוקח וכו']. וכן הטור (שם) כתב, **דצריך לקוצצו**. [דהיינו דבעל האילן]. אבל **המאורי לעיל (פא)**. ביאר מה שאמרו יקוץ, דיכול בעל הקרקע לקוצצו. וכתב **הבי"ח** (בסימן רטז), דאף **הרשב"ם** במתניתין **לעיל (פא)**. בד"ה **ישפה** פירש, דהמוכר ישפה אם הגדילו. כוונתו, דאם הלוקח לא קצץ, רשאי המוכר לקוץ, דעביד איניש דינא לנפשיה. והיינו דוקא התם, שהנפשות נכנסים לתוך רשותו. אבל הכא, שבשעה זו אינו גוזל ומוזיק לו, ואינו אלא חששא דלעתיד, לא אמרינן עביד איניש דינא לנפשיה, ואין רשאי המוכר לקוץ בעל כרחיה דלוקח.
ו) **רשב"ם** ד"ה **אמר רב נחמן, בסוה"ד**, הרי הוא שלו על מנת לקצוץ ולשרוף. מה שהוצרך לפרש **לשרוף**, לכאורה נראה, דהיינו משום דהוקשה לרשב"ם לענין מה היה שלו, כיון שאין לו תועלת בוה, שהרי אינו יכול להוציא פירות מענפים אלו, ולכך פירש דמכל מקום יש לו תועלת בשריפה. (א.ג.)

(א) גמ', כל שרואה פני חמה זהו מן הגזע ושאינו רואה פני חמה זהו מן השרשין. ביאר הריטב"א, דאפילו אם יוצא מן השרשין, אם מגולה עיקרו בארץ, הוא מן הגזע. ואם מכוסה באדמה, אפילו אם יוצא מהגזע, הוא בכלל יוצא מן השרשין. והרשב"ם **לעיל (פא)**. ד"ה **של בעל הקרקע** ביאר, דטעמא דיוצא מן השרשים לבעל הקרקע, דכיון דמתחת הקרקע יוצא, מקרקעו גדל. ולכאורה נראה דהיינו מה שהגדיר רבי יוחנן, דהיוצא מן השרשים היינו אינו רואה פני חמה, ולא כפשוטו דתליא אם יוצא מהשרשים, כיון דגם השרשים של בעל האילן, וכמבואר בתוס' ד"ה **מתקין**. ועל כרחק אין לחלק, אלא אם יוצא מתוך הקרקע או מעל הקרקע (א.ג.). והרשב"ם בד"ה **והיוצא** כתב, כיון דאמרת מן הגזע היינו כל שרואה פני חמה ואפילו סמוך לקרקע וכו'. ומשמע דלולי דברי רבי יוחנן היה מקום לומר, דהסמוך לקרקע הוא כיוצא מן השרשים. ונמצינו כעין זה **בערובין (ק)**. דכל פחות משלשה טפחים כארעא דמי **ובמשנה ברורה** (סימן שלו ס"ק כ"א), כתב, דהיינו אף בגזע עצמו, ולא רק בשרשים. (א.ג.)

(ב) גמ', וליחוש דילמא מסקא ארעא שירטון ואמר ליה תלתא זבינת לי. ביארו בעליות דרבינו יונה והרשב"א, דאפילו אם יגלו הקרקע ונראה שהאילן השלישי מגיע מאילן אחר, מכל מקום הוא כשלשה אילנות, ויש לו קרקע. וכדמסקו **לקמן (פג)**, דבשלשה בדי אילן ונראין כג' אילנות, יש לו קרקע.
ג) גמ', ואמר ליה תלתא זבינת לי. כתב הריטב"א, דמהכא חזינן, דאפילו אם המוכר טוען שבשעת המכירה לא היו אלא ב' אילנות, אינו נאמן, והלוקח זוכה בקרקע, ואינו נחשב כמוציא מחברו. ומשום דאמרינן דכך נמצא וכך היה. אבל הביא **שהרמב"ן** (בעמוד ב) כתב, דהיכא דהמוכר טוען שהענפים היו פחותים ממה שהן עכשיו, המוכר נאמן. וכתב הריטב"א, דלדבריו יש לדחוק, דהא דאמרינן הכא "ואמר תלתא זבינת לי", לא שיהיה נאמן בדין, אלא דמיייתי ליה לידי דינא ודיינא. [וכן משמע בדברי הרמב"ן שם].
ובחידושי הגר"ט (בכתובות סימן כד) הקשה על דברי הריטב"א דאמרינן כך נמצא וכך היה, דאדרבא, כיון דודאי בדין אלו לא היו משעת נטיעת האילן, נוקי אחזקה קמייתא שלא צמחו בדין אלו אלא אחר המכירה. ותיירץ, על פי מה שביאר **השב שמעתתא** (ש"ב פ"ד) הא דאמרינן **בכתובות (עה)**: רישא כאן נמצאו וכאן היו, דהיינו דכל דלא חזינן ריעותא ברשות זו, לא נחתינן להסתפק בדבר, דחשיב כאילו אין ריעותא ומקום להסתפק. ובאופן זה מהני אפילו להוציא ממון, כיון שאין כאן שום ספק. ואם כן הכא נמי, כיון דברשות הלוקח ראינו ג' אילנות, אף דידעינן דמעיקרא לא היה כן, כיון שאין ידוע שהיה שונה מעתה, אלא כלפי רשות המוכר, אם כן לגבי רשות הלוקח חשיב כליכא ריעותא לשנות ממה שאנו רואים עכשיו, ולא הווי ספק כלל.

(ד) גמ', אמר רב נחמן יקוץ. כתב בחידושי הר"ן, דאין צריך לקוץ, אלא כשהגדיל כל כך, דאי מסקא ארעא שירטון איכא הרחקת ארבע אמות בינייהו. אבל בפחות מכאן אין לחוש, דאפילו אי מסקא ארעא שירטון, לית ליה ארעא, דרצופין נינהו. והנימוקי יוסף (מא. בדפי הרי"ף) כתב, דכשיהיה קרוב לשיעור ההרחקה המפורש **לקמן** (בעמוד ב), יקוץ אותן הלוקח. והטור (בסימן רטז) כתב, דצריך לקוצצו **מיד**, שמא פעמים יצאו מן הגזע סמוך לארץ ויתכסו אחר כך בקרקע. [ומשמע מלשונו, דאף כשאין סמוכין לארץ,

דף פב ע"ב

(ז) גמ', השתא דרך אין לו אורה וסלו יש לו וכו'. כתב התוס' ר"ד, דסברת רבי יוחנן, דאורה וסלו עדיף מדרך, שהוא נכלל עם הקרקע שמכר לו, דכי היכי דזבין ליה תחתיהן וביניהן, הכי נמי זבין ליה מסתמא קרקע שחוצה להן כמלא אורה וסלו, שהוא השדה הצריך לאילנות. ועיין באתי יב.
(יא) גמ', מי לא מודי רבי עקיבא באילן הנוטה לתוך שדה חברו וכו'. ביאר הרשב"א, דמתניתין **לעיל (כוז)**: שתמא קתני, וליכא מאן דפליג בה. וכן מדקתני שתמא אילן הנוטה, משמע דמייירי אף בקונה מחברו.
(יב) גמ', אותן אורה וסלו מי זורען וכו'. פירש הרשב"ם בד"ה אותן, דתחתיהן וביניהן פשיטא דבעל האילן זורען. וכן כתב היד רמה. והוכיח כן, דאם לא כן, לענין מאי קתני קנה שלשה קנה קרקע, ואי לענין שיעבור בעלמא [להשתמש לצורך האילן], מאי איכא בין שני אילנות לשלשה. [דבשני

אם יצא מן השרשים לבעל הקרקע, דכיון דמתחת הקרקע יוצא, מקרקעו גדל. ולכאורה נראה דהיינו מה שהגדיר רבי יוחנן, דהיוצא מן השרשים היינו אינו רואה פני חמה, ולא כפשוטו דתליא אם יוצא מהשרשים, כיון דגם השרשים של בעל האילן, וכמבואר בתוס' ד"ה **מתקין**. ועל כרחק אין לחלק, אלא אם יוצא מתוך הקרקע או מעל הקרקע (א.ג.). והרשב"ם בד"ה **והיוצא** כתב, כיון דאמרת מן הגזע היינו כל שרואה פני חמה ואפילו סמוך לקרקע וכו'. ומשמע דלולי דברי רבי יוחנן היה מקום לומר, דהסמוך לקרקע הוא כיוצא מן השרשים. ונמצינו כעין זה **בערובין (ק)**. דכל פחות משלשה טפחים כארעא דמי **ובמשנה ברורה** (סימן שלו ס"ק כ"א), כתב, דהיינו אף בגזע עצמו, ולא רק בשרשים. (א.ג.)

לאילנות בחרישה, ותלוי בהליכת השרשים. ובשיעור דשלשה לבית סאה, יש תועלת בכל מקום שחורש בבית סאה, לצורך האילנות. אבל לגבי כלאים הדבר תלוי במראית העין, וכשיש ביניהן ט"ז אמה אינן מצטרפין למראית העין, ולכן מותר להביא זרע לשם. ולגבי לוקח נמי אזלינן לפי מראית העין, ולא לפי הליכת השרשים.

(ה) גמ', לפיכך יבש האילן או נקצץ אין לו קרקע. הוכיחו בתוס' לעיל (פב.) ד"ה מתקין, דמדקתני יבש או נקצץ, משמע שנקצץ אף שלא יבש וראוי להחליף גזע, וחזינן דאפילו בדבר שגזעו מחליף, אינו יכול לקצוץ כדי להחליף גזע, היכא שאין לו קרקע. אבל בעליות דרבינו יונה כתב, דיש לדייק איפכא, דנקצץ דומיא דיבש, מה יבש בזמנו אף נקצץ בזמנו, כלומר שהזקין האילן ונקצץ, שאין גזעו מחליף. וכדייקי בבבא מציעא (קט:). ולעולם היכא דגזעו מחליף אין כאן אילן חדש. והובאו דבריו ברא"ש (סימן יא). וכן דעת הרשב"ם לעיל (פב.) ד"ה אסוחו.

(ו) גמ', המבריק שלשה גפנים וכו' ואם לאו אין מצטרפין. הקשה בפירוש הרא"ש בכלאים (פ"ז מ"ב), אמאי הוצרך לשנות כן, דפשיטא הוא דכי עדיפא מנטוע חמשה גפנים בתחילה. והרש"ש תירץ, דהאי שיעורא דארבע אמות היינו משום שניקת הגפנים, דלא ליערבו אהדדי, כדכתבו התוס' בד"ה זיל, שאין הטעם משום חרישה. והכא דתרווייהו יונקים משורש אחד, סלקא דעתך דאין צריך ארבע אמות, קמשמע לן דבעינן. [אמנם הרשב"ם לעיל (פב:) ד"ה מארבע אמות כתב, דשיעור ארבע אמות משום מחרישה].

דף פג ע"ב

(ז) גמ', רשות הרבים מהו שתפסיק. פירש הרשב"ם בד"ה בעי רב אשו, דמיירי שאין בה רוחב ט"ז אמה. וכתב הריטב"א, דכן צריך לפרש לשיטת הרשב"ם לעיל (בעמוד א) בד"ה שש עשרה, דבשיעור ט"ז אמות הוו מפורזין. והמהרש"א הקשה, אמאי הוצרכו התוס' בד"ה רשות הרבים לפרש דמיירי באינה רחבה ט"ז אמות, הא לשיטתם בתוס' לעיל (בעמוד א) בד"ה כמה, דבט"ז אמות אכתי מיצטרפי, ודוקא ביותר מט"ז אמה לא מיצטרפי. ותירץ, דט"ז אמה דרשות הרבים הוו באמות שוחקות. ועוד תירץ, דכיון דברשות הרבים עצמה אינו יכול לזכות, אם כן מאי נפקא מינה דיצטרפו, ועל כרחך שחוץ מרשות הרבים יש עוד קרקע ביניהם, והספק אם זוכה בקרקע זו. ועל כן אי אפשר לפרש שרשות הרבים תופסת כל ט"ז אמה. וצריך ביאור, דהרי לעולם איכא נפקא מינה לקנות הקרקע דלאידך גיסא. (א.ג.א.).

(ח) גמ', ריכבא דדיקלי מהו שתפסיק. כתב בעליות דרבינו יונה, דמיירי שסיים לו שלשה האילנות ואמר לו אילנותי אלו מכורין לך, וריכבא דדיקלא ביניהם, והספק אי חשיב הפסקה ולא מצטרפי שלשת האילנות שיחשב הקרקע מחמתן שדה אילן, וממילא לא יקנה הקרקע שביניהם, וגם לא יקנה הריכבא דדיקלא. או דלא חשיב הפסקה, וממילא קנה הקרקע וגם הריכבא דדיקלא שביניהם.

(ט) גמ', בעא מיניה הלל מרבי. כתב בהגהות היעב"ץ, דשמא היינו הלל בנו של רבי יהודה נשיאה שהיו נינו ונכדו של רבי, וראה רבי בני רבעים. ובספר יוחסין (אות הה"א) כתב, דהוא הלל אחר ואינו אותו שבזמן אביו ורבה. ובהגהות רבי איזיק חבר כתב, דנראה דצריך לומר מרבא, וכדאיתא בביצה (כו:). [ובהגהות הבי"ח שם גרס מרבה]. וכן איתא בפסיקתא הרי"ד "בעא מיניה רב הלל מרבא". וביד רמה איתא, בעא מיניה הלל מרביה. [ואפשר דהוא טעות סופר מרבה].

(י) גמ', היה ארז ביניהם מהו וכו' קנה וקנה. עיין ברשב"ם בד"ה עלה, דביאר, דהספק אם הארז הוי הפסקה בין האילנות ובעין האיבעיות דלעיל. ובעליות דרבינו יונה ביאר, דהספק דוקא בארז, כיון שהארז הוא אילן סרק, וגם אילן גדול. והא דאמר ליה קנה וקנה, היינו דלא הוי הפסק ומיצטרפי, וקנה הקרקע וקנה גם הארז. וכן ביאר הריטב"א. [ומשמע בלשון הריטב"א, דהאי דאמר ליה "קנה וקנה", חד קנה קאי אקרקע, וחד קנה קאי אארז. ודלא כרשב"ם בד"ה קנה וקנה שהוסיף, וגם הארז מכור לו, ומשמע שאינו מדברי הגמ']. והתוס' לעיל (עב.) ד"ה ואת כתבו, דהיינו דלא חשיב רצופין, דכיון דאין טוען פירות, עומד ליעקר טפי מן השאר. [ומשמע דפירשו, דהספק היה לענין זה, אי חשיבי רצופין מחמת הארז, שאין ביניהם ארבע אמות]. עוד כתבו התוס' שם, דהיינו נמי כוונת הברייתא (שם) קנה את האילנות שביניהם. [והא דבעי לה הלל ולא פשיט מברייתא, אי גרסינן הכא "מרבי"]

אילנות נמי משועבד ליה לצורך האילן, וכמו שכתבו התוס' בד"ה מדברי. ומלשון התוס' ר"ד שהובא באות י, משמע, שאין חילוק בין תחתיהן למלא אורה וסלו, דהכל בכלל שדה הצריך לאילנות, ודלא כרשב"ם והיד רמה. (א.ג.א.)

(יג) גמ', הא לא דמיא אלא לסיפא וזה וזה אינן רשאי לזרעה. כתב בעליות דרבינו יונה, דהוא הדין בשני אילנות, דאין המוכר רשאי לזרוע שם, משום דקמיטנפי פירי דלוקח. והא דאמרינן דבשני אילנות לא קנה קרקע, היינו לענין שאין הלוקח רשאי לזרוע. [והיינו כדברי היד רמה שבאות הקודמת דאף בשני אילנות הקרקע משועבדת לן].

(יד) גמ', והיה הופך שער שתי שורות וכו'. פירש הרשב"ם בד"ה וזרוע ובר"ה והתירוהו, שאם לא היה מהפך, היו מצטרפין הגפנים והיה נחשב כרם. והשיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש כתב, דלאו משום האי טעמא, דהא אין מודדין שיעור ההרחקה אלא מעיקרי הגפנים. אלא, דאם לא היה מהפך היה אסור לזרוע תחת הזמורות מדרבנן. ועוד כתב, דלא הרחיק מהגפנים אלא כשיעור גפן יחידית, [לשיטתו דעל ידי השיעור לא מיצטרפי להחשב כרם], ודלא כתוס' ד"ה וזרוע, שפירשו שהרחיק כשיעור עבודת הכרם. והרש"ש תירץ דעת הרשב"ם, דאף דאמרינן בהדיא לקמן (פג.) דמשערינן ההרחקה מעיקרי הגפנים, מכל מקום לגבי כלאים מחמרינן בהא לשער מן הענפים, וכדמצינו ברשב"ם לקמן (פג.) ד"ה רואין. [ועיין מה שהובא לקמן (פג.) אות ד' בשם הר"י מגאש, דלענין כלאים מצטרף הכרם לפי מראית העין. ואם כן יש לומר דהוא הטעם דמודדין מן הנופות].

(טו) רשב"ם ד"ה מותר, בסוה"ד, ומיהו אנן האידנא קיימא לן וכו' עד שיעור חטה שעורה וחרצן במפולת יד. וכן כתבו התוס' בקידושין (לט.) ד"ה לא, דשרי לכתחילה לזרוע בסמוך לגפנים. אבל הכסף משנה (בפ"ח מכלאים הי"ד) כתב בדעת הרמב"ם, דאיכא איסורא דאורייתא אף כשלא נזרע במפולת יד, ואף בדיעבד קידש, וכל דברי רבי יאשיהו היינו רק לענין מלקות.

(טז) תוס' ד"ה וזרוע, בתוה"ד, והוי גפן יחידי דאין צריך להרחיק אלא שלשה טפחים. כתב הרש"ש, דהתוס' סתמו דבריהם כדעת רבי עקיבא בכלאים (פ"ו מ"א), ודלא כתנא קמא שם דאמר דמרחיק ששה טפחים, והיינו משום דבירושלמי (שם) פסק רב דהלכה כרבי עקיבא. אמנם הרמב"ם (פ"ז מכלאים ה"א) פסק, דבגפן יחידית מרחיק ששה טפחים.

דף פג ע"א

(א) גמ', רבי מאיר ורבי שמעון אומרים הנוטע את כרמו שמונה אמות על שמונה מותר להביא זרע לשם. הקשה הרש"ש, לפי מה שכתב הרשב"ם לעיל (פב:) ד"ה והתירוהו, והתוס' (שם) ד"ה וזרוע, דעל ידי הנופות מיצטרפי השורות להיחשב כרם, ובעינן להרחיק ארבע אמות מהגפנים, אם כן כשאין אלא שמונה אמות בין השורות, כשירחק ארבע אמות מכל צד, לא ישאר לו מקום לזרוע. ותירץ, דדוקא רבי יהודה סבר דעל ידי הנופות מיצטרפי להיחשב כרם, ולכך הצריך להפוך השיעור, אבל שאר תנאי פליגי, וסברי דאין מודדין אלא מן העיקר. דאף רבי יהודה מודה שכך הוא מעיקר הדין, ורק החמיר בזה מדרבנן, וכמו שנתבאר לעיל דף פב: אות יד. [ולכאורה אפשר לחלק].

(ב) גמ', מדלרבי שמעון פלגא לרבנן נמי פלגא. לכאורה צריך עיון, לדעת הרשב"ם לעיל (פב:) ד"ה מארבע, דשיעור ארבע אמות משום המחרשה, לכאורה אינו תלוי כלל בפלגא מהשיעור דמפורזין, ואמאי לרבנן דמפורזין שיעורן ט"ז יהיה שיעור רצופין בשמונה אמות, וצריך עיון. (ח.ו.א.).

(ג) רשב"ם ד"ה אינו כרם, אלא יער ומותר בכלאים. וכן כתב הרשב"ם לעיל (לו:): ד"ה על פחות מארבע אמות, דהמביא זרע לשם אינו לוקח משום "לא תזרע כרמך כלאים". וכתב בדרך אמונה (פרק ז') מכלאים ה"ב בבאור ההלכה ד"ה ומרחיק), דמשמע מדברי הרשב"ם אלו, שאין צריך הרחקה אפילו כגפן יחידי. דכיון שהם רצופין, כמאן דליתנייהו כלל דמי. וכן הביא ממשמעות רש"י בערובין (ג:): ד"ה על פחות. אבל התוס' לעיל (לו:): ד"ה אינו כתבו, דצריך להרחיק כגפן יחידי.

(ד) גמ', הלכתא מארבע אמות ועד שש עשרה. הקשה בחידושי הר"י מגאש, הא תנן בשביעית (פ"א מ"ב) שלשה אילנות נטועין ממטע עשרה לבית סאה מצטרפין וחורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה, ושיעור זה מפורז הרבה יותר מט"ז אמה. ותירץ, דלענין שביעית אזלינן לפי מה שיש תועלת

א) גמ', דאמר ליה אילו לא אוניתן וכו'. כתב בעליות דרבינו יונה, דאין לומר דסבר רב חסדא, דכל שהלוקח חפץ במקח איגלאי מלתא למפרע שנתקיים המקח מעיקרא, וברשותו הוקר. דאם כן למה הוצרך לידחק למינקט טעמא דאי לאו דאוניתן וכו', דהוה ליה למימר, דכיון דהשתא איתרצאי במקח, ברשותי אייקר. אלא על כרחך חזינן, דאין המקח מתקיים אלא מאותה שעה שמתרצה המתאנה, ולא למפרע. ומכל מקום חידש רב חסדא, דהמקח חייל לגבי המתאנה, שאינו יכול לחזור בו כלל. ולפי זה נמצא, דבהוקר ועמד על שמונה, אף הלוקח אינו יכול לתבוע אונאתו, דכיון דעד השתא לא חייל המקח לגמרי, וחייל רק השתא, נמצא שבשעה שמתקיים המקח אין אונאה. וביאר הרא"ש (בסימן יד, בסופו). דודאי יכול לבטל המקח לגמרי, אבל אינו יכול לקיים המקח ולתבוע אונאתו. אמנם הביא דיש חולקים על רבינו יונה, וסברי דהלוקח יכול לתבוע אונאתו.

ב) תוס' ד"ה אי לאו, ואם תאמר ביתר משתות וכו' אמאי לא אמר אי לאו דאוניתן. בעליות דרבינו יונה תירץ, דהא דביתר משתות המאנה חוזר, היינו משום לתא דחזרת המתאנה, דמסתמא המתאנה יחזור בו ויבטל המקח, כיון שאינו יכול לתבוע האונאה, ואם כן לא חשיב מקח גמור. ואין הכי נמי דמשעה שנתרצה המתאנה במקח, שוב אף המתאנה אינו יכול לחזור בו. נמה שאין כן באונאת שתות, יתכן שהמתאנה יקיים המקח ויתבע רק האונאה, דהרי ידו על העליונה. ואם כן אין המקח עומד להתבטל.

ג) גמ', מאי קמשמע לן מתניתין הא וכו' דלמא דרב חסדא תרווייהו מצו הדרי וכו'. בחידושי הר"י מגאש ובעליות דרבינו יונה והרשב"א, לא גרסי "מאי קמשמע לן", אלא אהא דמיתנין תנא תונא דחי "דילמא דרב חסדא תרווייהו מצו הדרי וכו'". והביא הרשב"א, דרבינו חננאל כתב, דליתא לדרב חסדא, מדדחינן ליה הכי. אבל הר"ף (מב. בדפי הר"ף) כתב, דאף דדחינן ואמרינן "ממאי דילמא דרב חסדא תרווייהו מצו הדרי וכו'", מכל מקום לא בטילא הא דרב חסדא, דלא דחינן מימרא בדילמא, וטעמא דרב חסדא טעמא דמסתבר הוא. ועיין באות הבאה.

ד) גמ', שם. עיין באות הקודמת. עוד כתב הר"ף (שם), דאף דרב חסדא סבר דבאונאת שתות המתאנה יכול לבטל המקח, ואנן קיימא לן דהמקח קיים ויכול רק לתבוע אונאתו, ולפי זה, באונאת שתות פשיטא דאף בהוקר לא יוכל מוכר לחזור בו, מכל מקום נפקא מינה אף לדידן ממימריה דרב חסדא, בנתאנה יותר משתות, כגון מוכר לו שוה ארבע בחמש, והוקרו ועמדו בשבע, דלא מצו מוכר הדר ביה, דאמר ליה אי לאו דאוניתן וכו'. וכתב הרא"ש (בסימן יד) דנראה דהר"ף סובר כהריב"ם בתוס' ד"ה אי, דאף ביתר משתות אין המתאנה חוזר בו כשאין המתאנה תובע אונאתו. דאם לא כן, כיון שהיה יתר משתות, ודאי שיכול המוכר לחזור בו. אי נמי, דסבר הר"ף כרבינו יונה (שהובא באות ב), דכל חזרת המתאנה ביתר משתות, היינו משום דמסתמא המתאנה יחזור בו ויבטל המקח. ואם כן משעה שהוקרו ועמדו על שבע, מסתמא לא יחזור בו הלוקח, ולחכי אין המוכר יכול לחזור בו.

ה) גמ', מיתבי וכו' כמראה חמה עמוק מן הצל והתם לבן הוא. כתב הריטב"א, דהוי מצו לשנויי, דהתם לא קאי על מראה החמה עצמה, אלא כמו שנראה אור החמה בכותל, ששם הוא סמוך לצל. אלא דקושטא דמלתא קמשני כמראה חמה ולא כמראה חמה וכו', דלא באנו שם לדמותם בלובן אלא בעומק.

ו) גמ', לימא מתניתין רבי היא ולא רבנן. כתב בעליות דרבינו יונה, דהוה מצו למימר, וליטעמיך אמאי שחמתית ונמצאת לבנה ולבנה ונמצאת שחמתית שניהם חוזרים. הא ודאי דלגבי תרומה מין אחד הן לכולי עלמא, [כדתנן בתרומות (פ"ב מ"ד)]. ולמסקנא דאמרינן סברת איכא דניחא ליה בחמרא, ואיכא דניחא ליה בחלא, ניחא נמי הא דשחמתית ולבנה, דאיכא דניחא ליה בהאי ואיכא דניחא ליה בהאי.

דף פד ע"ב

ז) רשב"ם ד"ה מין אחד הוא, בתוה"ד, וכן לענין הודאה ממין הטענה דאם טענו יין וחומץ והודה לו באחד מהם חייב שבועה. הקשו התורת חיים והגרע"א בגליון הש"ס, הא קיימא לן בטענו חטים ושעורים והודה באחד מהן חייב, ואם כן אפילו אי הווי יין ושמן שני מינין חייב. והוה לרשב"ם למינקט טענו יין והודה בחומץ.

ח) תוס' ד"ה יין וחומץ, ואם תאמר והא אמר לקמן (צו). הבודק את החבית

ניחא, דהוא קדם לברייתא, או דלא סמיך עלה. ואי גרסינן "מרבא", והיינו שבימי האמוראים היה, צריך לומר, דלא שמייע ליה האי ברייתא, וכן לא שמייע ליה ברייתא רלעיל (בעמוד א) דקתני ואת האילנות שביניהם. (א.ג.א.).

יא) רשב"ם ד"ה קנה וקנה, וגם הארו קנוי לו כדתניא לעיל (בעמוד א) ואת האילנות שביניהם. הקשה הדרישה (סימן רטז ס"ק ח), דהרשב"ם (שם) בד"ה ואת האילנות פירש, דהיינו אילנות קטנים. והכא משמע דמייירי באילן גדול, דסתם ארו גדול הוא, וכן משמע מדמיבעיא לן דוקא בארו ולא בשאר אילנות. וכתב, דצריך לדחוק, דמייירי הכא דוקא בארו קטן, וכדמוקמינן הברייתא דקתני בה אילנות סתמא, דוקא בקטנים. והא דנקטה הגמ' דוקא ארו, לא משום שהוא גדול, אלא שרצו לנקוט מין אחר מהאילנות שמכר לו.

יב) גמ', ומאן דאמר כחצובא אבל כשורה לא. ופסק הר"ף (מא: בדפי הר"ף), כמאן דאמר כחצובא. ובעליות דרבינו יונה, דייק מדבריו דבקונה שני אילנות לא קנה קרקע, אף דקיימא לן כרבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר, דהא בשני אילנות לא משכחת כחצובא, ועל כרחך דמודה רבי עקיבא בהא. [נדלא כדעת הרשב"ם לעיל (עב). ד"ה אילומא]. וצריך לומר דסבר שמואל, דאין מעלה לשלשה יותר משנים, אלא מחמת דלא מיודרע בינתייהו. והא דפריך גמ' אשמואל, אלא מעתה זבין ליה תלת היגי רומיתא וכו', ולא פריך אפילו בזבין ליה תרי היגי רומיתא, דהא בתרי נמי לא מיודרע בינתייהו לפירוש רשב"ם בד"ה תלת היגי בסוה"ד. (א.ג.א.) היינו משום דאיירינן בג', אבל אין הכי נמי שיכול היה. ועוד הוכיח הרא"ש (בסימן יא, בסופו), מדשקלו וטרו אמוראי בתראי לעיל (בעמוד א), בשנים בתוך שלו ואחד על המיצר, שמע מינה דבשני אילנות ודאי לא קנה קרקע.

יג) גמ', דלא מיודרע בינתייהו. ביאר בחידושי הר"י מגאש, דכיון דלא מיודרע למוכר בינתייהו, לא שייירינהו לנפשיה, ומסלק עצמו מקרקע זו. והא דאמרינן בסמוך גבי היגי "הנך לא חשיבי", ביאר דכיון דלא חשיבי לא מכרין על דעת שישאירם שם, אלא על דעת לעקור אותן, וממילא לא שייך טעמא דלא מיודרע למוכר בינתייהו. אמנם הריטב"א ביאר, דטעמא דלא מיודרע בינתייהו, היינו, דבאופן שיכול בעל השדה לזרוע שם, לא חשיבי הני כשדה אחרת. [דהיינו, דהא דלא מיודרע קובע לאילנות שם שדה בפני עצמן, ולא כהר"י מיגאש דנובע מצורך המוכר ודעתו]. וביאר דהא דאמרינן הנך לא חשיבי, היינו דתרתו בעינן, דחשיבי, ולא מיודרע בינתייהו לבעל השדה.

יד) מתני', המוכר ראש בהמה גסה וכו'. והרשב"ם בד"ה לא מוכר הביא מהתוספתא (פ"ד ה"ח), דמייירי במקום שלא נהגו. וביאר הריטב"א, דהיינו בעיר חדשה.

טו) מתני', מכר את הקנה לא מכר את הכבד. פירש רשב"ם בד"ה הקנה, דהיא הריאה. וכן בשלחן ערוך (סימן רכ סעיף יד) כתב, מכר את הריאה לא מכר את הכבד. ובבהמה דקה, מכר את הריאה מכר את הכבד. והתוס' בד"ה מכר כתבו, דקנה היא ריאה עם הלב. ובעליות דרבינו יונה כתב, דהריאה והלב מכורין בכלל קנה, דמה שתלוי בקנה מכר לו. והא דהכבד אינו מכור [אף שתלוי בקנה], כיון דדרכו לימכר בפני עצמו בבהמה גסה. [ולכאורה נראה דלדבריו, דוקא כשאומר בלשון "קנה" מהני בבהמה דקה לקנות הכבד, כיון דתלוי בקנה. אבל באמר "ריאה" פשיטא דאינו שייך לכבד אפילו בבהמה דקה. וכן לדבריו אין מקום לספק ר"י בתוס', במכר ריאה אם מכר לב או להיפך, דלא מצינו שייכות בין אברים אלו כלל, אלא כשאומר "קנה", דכולל מה שתלוי בקנה. אבל הרשב"ם והתוס' נקטי, דהריאה או הריאה והלב, הם עצמן מכונים בשם "קנה". (א.ג.א.).

טז) מתני', רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות אין אחד מהן יכול לחזור בו. עיין ברשב"ם ד"ה אין אחד, שביאר רבותא דהאי בבא. והריטב"א כתב, דהאי בבא פשוטה, אלא דנקיט לה כדי למיתני כולוהו מדות, וכן אורחיה דתנא. וכן כתבו התוס' לקמן (פד). ד"ה מאי. [אמנם אין הכרח דתוס' פליגי על הרשב"ם כאן, דתוס' אולי לפי הסלקא דעתא דגמ', דלא הזכירו סברת רע רע יאמר הקונה, והרשב"ם אולי לפי המסקנא (א.ל.).] והביא הריטב"א, דרב האי גאון פירש, דקמשמע לן, דאף דנמצאו רעות שברעות, וכן יפות שביפות, אין יכול לחזור בו. ובחידושי הר"ן הביא דהרמב"ם (בפ"ז ממכירה ה"א) כתב, דאף שאינן יפות שאין למעלה מהן, וכן ברעות, אינן רעות שאין למטה מהן, אין יכולים לחזור בהן. וכן ביאר בעליות דרבינו יונה לקמן (פד).

דאפילו ברשות מוכר קני כליו דלוקח. וברשב"ם ד"ה לא ברשות הרבים כתב בדעת רב אסי, דכליו לא קנו ברשות הרבים. והרשב"א כתב, דרב אסי סבר, דכליו קונין לו אפילו ברשות מוכר ואפילו ברשות הרבים. מדאמרי רבי יוחנן וריש לקיש לקמן (פה.). דקני אפילו ברשות הרבים, ולא סבר כפירושא דרב פפא (שם), דפירש דמיירי בסימטא.

דף פה ע"א

(א) גמ', רב ושמואל דאמרי תרוייהו כליו של אדם קונה לו בכל מקום חוץ מרשות הרבים. הגרע"א בגליון הש"ס ציין למה שכתבו התוס' בבבא מציעא (צט.) ד"ה כיון, דמהא דאמרי דכליו קונות לו בסימטא, מוכח דסברי, דבמונח על גבי סימטא בלא כליו, לא קני. ומכל מקום כתבו בתירוץ אחד [מכח דברי רב התם], דהיינו דוקא אם כבר היה מונח בסימטא מעיקרא, אבל הניח על גבי סימטא לשם קנין, קונה מדין משיכה. ובתוס' הרא"ש (שם) כתב, שהיא כדעת רב אסי לעיל (פד:).

(ב) תוס' ד"ה כל מקום, בתוה"ד, ואומר ר"י דבעי למימר זיל קני. הקשה המהרש"א, דאי אפילו בסימטא בעי למימר זיל קני, היכי מיבעיא לן לקמן (בעמוד ב) אי מהני כליו של לוקח ברשות מוכר, והיינו בלא אמר ליה זיל קני, כדאמרינן לקמן (פו.). דבאמר ליה זיל קני ודאי מהני. ותירץ, דהא דאמרינן דבאמר קני ודאי מהני ברשות מוכר, היינו דוקא באמר ליה אני רוצה שיקנו כליו, וכדפירש הרשב"ם שם בד"ה התם, והא דמיבעיא לן אי מהני, היינו באמר זיל קני, ולא אמר אני רוצה שיקנו כליו. ובעליות דרבינו יונה לקמן (פו.) כתב, דהא דמיבעיא לן אי מהני ברשות מוכר, היינו במוד. [דכהאי גונא מהני בסימטא בלא דאמר זיל קני, וברשות מוכר מיבעיא לן. ועיין באות הבאה מה דברי רבינו יונה.

(ג) בא"ד, ואומר ר"י דבעי למימר דזיל קני וכיון דמדד כדאמר ליה זיל קני דמי. בעליות דרבינו יונה לעיל (פד:) כתב בשם ר"י, דכיון דמחוסרין מדידה, אמרינן דלא הניחם בכלי הלוקח לדעת שיקנה מיד, אלא על מנת שימדוד ואחר כך יזכה בהם, ולכך צריך שיאמר ליה קני. אבל כשמדד, אין צריך למימר קני. וכן כתב הרא"ש (בסימן טו.) וכתב הגרע"א (בהגהות על שולחן ערוך אבן העזר סימן קלט, סעיף ט), דלפי זה, בדבר שאינו מחוסר מדידה, כגון גט, מהני לקנות בסימטא אף בלא אמירת זיל קני. ופליג על הבית שמואל שם (בס"ק יג.) [ולכאורה דברי רבינו יונה דלא כדברי תוס' בשם ר"י, דנקטי דהעיקר הוא זיל קני, והמדידה במקום זיל קני. ואפשר דכך נראה דהוא טעמיה דהבית שמואל. ולרבינו יונה בשם ר"י הוא להיפך, דכיון דמחוסר מדידה, בעינן אמירת זיל קני. אמנם בשיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש כתב כלשון תוס', וביארו כדברי רבינו יונה, וצריך עיון. (א.ג.א.).

(ד) גמ', אבל אם היתה מדה של אחד מהן. פירש הרשב"ם בד"ה אבל, דהיינו של לוקח או של מוכר. ובעליות דרבינו יונה ביאר, כגון של לוקח. ואידי דנקט במדה של שניהם, נקט נמי במידה של אחד מהן. [ומה שכתב אידי דנקט של שניהם, היינו מדת הסרסור שמושאלת לשניהם. או דצריך להגיה מדה שאינה של שניהם. (א.ג.א.).] וכן כתבו הריטב"א, ובפירושו רבינו גרשום.

(ה) רשב"ם ד"ה עד שלא נתמלאת, בתוה"ד, במדה שהשאלו שניהן. כתב הט"ז (בסימן ר, סעיף ט) דנראה, דהיינו דוקא בהשאלה מתחילה לשניהם, אבל אם השאלה למוכר לחוד, אלא שהמוכר הודיע בשעת שאלה שהוא ימדוד בה כדי למכור, לא הוה שאלה אלא למוכר. וכן משמע ברשב"ם לקמן (פו.) ד"ה במדת סרסור. [שכתב "שהשאלה לשניהם". וכן לשון הרשב"ם כאן]. והרמב"ם (בפ"ד ממכירה ה"ח) כתב בסתמא, בהיתה מדה של הסרסור, וכלשון הגמרא לקמן (פו.), ולא הזכיר דמיירי דוקא בהשאלה לשניהם. [ואפשר דפליג ארשב"ם].

(ו) רשב"ם ד"ה משנתמלאת, בתוה"ד, שעכשיו נעשית כליו של לוקח שלדעת כן נשאלה לו. הקשה בחידושי הגרע"א, באיזה קנין קנאה הלוקח, דבמשיכה הראשונה שמשכחה אי אפשר לקנות עכשיו, דהוי כמשוך פרה זו ולא תקני אלא לאחר שלשים, דאמרינן בכתובות (פב:) דלא קני.

(ז) גמ', כמה דברים אמורים ברשות הרבים וכו'. בעליות דרבינו יונה כתב, דלא גרסינן במה דברים אמורים, דאם כן משמע דאתי למעוטי, והרי לקמן (בעמוד ב) מיבעיא לן אי כליו של לוקח ברשות מוכר קני, ולהאי גיסא דקני, מאי אתי הכא למעוטי. ואין לומר דאתי למעוטי ברשות הרבים, למאי דמפרשינן (בעמוד ב) דרשות הרבים דהכא היינו בסימטא, דאיך ימעט התנא

וכו'. והרשב"ם (שם) בד"ה הבודק כתב, דאזלא האי ברייתא כרבי דסבר שני מינין הן, אבל לרבנן לכתחילה אין מפרישין ואם עשה עשוי. ועיין באות הבאה.

(ט) גמ', אלא לענין מעשר ותרומה כדברי אילעא דאמר רבי אילעא וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ן, למה הוצרך להזכיר הא דרבי אילעא, דהא ודאי מעיקרא נמי ידעינן דכל שהוא מין אחד מהני לענין תרומה, כדתנן במתניתין דין וחומץ מין אחד, ולא הוה ליה למימר אלא דלענין מקח איכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא. ותירץ, דממאי דנקטי רבנן יין וחומץ מין אחד הוא, ולא נקטי התורם יין על חומץ תרומתו תרומה, משמע דאפילו לכתחילה תורמין מזה על זה, שאינו קרוי מן הרע על היפה, [ודלא כהרשב"ם שהובא באות הקודמת]. ולהכי הוקשה לן, אמאי במקח שניהם חוזרים, דהא דמי לשני יינות יפים דכל חד חזי למילתיה. ומשני, דכיון דלגבי תרומה אפילו ברע על היפה מהני בדיעבד, להכי ביין וחומץ דאיכא דניחא ליה בחומץ שרי לכתחילה. אבל לגבי מקח, אף שאין יפה זה מזה והוה מין אחד, מכל מקום מקפידין בני אדם בהכי. והריטב"א ביאר, דלולי רבי אילעא דחידש דמהני בדיעבד מרע על היפה, הוה אמינא דעל כרחך לרבנן תורמין אף לכתחילה וליכא קפידא, [דאי לאו הכי לא הוה חייל בדיעבד]. ואם כן קשה אמאי לגבי מקח וממכר הוי מקח טעות. אבל בתר דידעינן לרבי אילעא, אמרינן דלעולם איכא קפידא, ולא אמרו רבנן דמהני אלא בדיעבד מכח האי קרא דולא תשאו וגו'. [אמנם לכאורה צריך ביאור, אמאי הוכרחו לחזור מהסלקא דעתא, דנימא דלעולם הוי כמין היפה על היפה כדסליק אדעתין, ומכל מקום כיון דאיכא דניחא ליה בהא ואיכא דניחא ליה בהא, שניהם חוזרים. (א.ג.א.).]

(י) מתני', משך ולא מדד קנה, כתב הרשב"א, דאפילו בבא לקנות סאה מתוך כור, ומשך כל הכור, קנה סאה מתוך הכור. דסתמא שנינו, משך ולא מדד קנה.

(יא) מתני', מדד ולא משך לא קנה. כתב הרשב"א בשם תוס', דהיינו דוקא במדד המוכר, וכוונת המשנה משך מי שדרכו למשוך, דהיינו לוקח, ומדד מי שדרכו למדוד, דהיינו מוכר. אבל מדד לוקח פשיטא דקנה, דאין לך משיכה גדולה מזו, ועוד, דהרי הוא מגביהן במדידתו. (ועיין בתוס' ד"ה מדד.) והביא, דהראב"ד כתב, דאף במדד הלוקח לא קני, לפי שמשכחה והגבהה זו אינו עושה לצרכו, אלא לצורך שניהם, וכל שאינו עושה לצרכו, לא קנה. והרשב"א כתב טעם אחר דלא קני, כיון שאינו מתכוין לקנות בזה. והוי כעודר בנכסי הגר וכסבור שהן שלו, דלא קני. ומכל מקום אפשר דשאני הכא דאיכא דעת אחרת מקנה, וקני אף שאינו מתכוין לקנות.

(יב) גמ', מדד והניח על גבי סימטא קנה. פירש הרשב"ם בד"ה והניח, כאילו הניחם ברשות לוקח. [ומשמע דהוי מטעם קנין חצר]. ובעליות דרבינו יונה ביאר, משום דסימטא הוי כחצר השותפין, וכשמניח שם כליו הרי המקום מושאל לו, הלכך כשמניח המוכר כליו לצורך הלוקח, זכתה לו הסימטא. ובחידושי הרמב"ן נקט נמי בתחילת דבריו, דהקנין משום עצם ההנחה בסימטא, וכחצרו. והקשה, דאם כן משיכה שהיא קונה בסימטא היכי משכחת לה, תיפוק ליה משום מקום. ותירץ, דהיכא דהקפיד ואמר ליה משוך וקני, בזה בעינן דוקא למשיכה. אי נמי בעבד שמהלך ואינו נקנה בחצר, וכן בכליו של מוכר שאינו יכול לקנות בטעם חצר, בזה בעינן לקנין משיכה. ועוד כתב, דאפשר דמיירי הכא דוקא במדד והניח, דכיון דאיתעביד ביה כולי האי, גמר ומקני. ועיין באות הבאה.

(יג) תוס' ד"ה מדד, בתוה"ד, אף על פי שמשכחת המוכר אינה מועלת ללוקח, הכא שאני כשמודד ומניח על גבי סימטא. ובהגהות הבי"ח (אות ד) הגיה שמסתלק כשמודד. וכן איתא בשיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש. [ומלשונם משמע, דעיקר הקנין מחמת משיכת המוכר דמהני בכהאי גונא שהוא מסתלק, וכן מבואר בתוס' הרא"ש בבבא מציעא (צט.) שכתב, דחשיב כאילו משכחה שואל, דאיכא מאן דאמר בפרק הספינה מדד והניח על גבי סימטא קנה. אמנם בתוס' ד"ה חצר השותפין כתבו, דמשמע דמיירי התם אף בלא משיכה. ומשמע דסברי, דהקנין מחמת עצם מה שמונח בסימטא, ומדין קנין חצר. ולפי זה אין נראה לגרוס בתוס' "שמסתלק", אלא "שאני הכא שמודד ומניח על גבי סימטא", דהיינו דמחמת מה שמונח בסימטא קני, כחצרו. (א.ג.א.).]

(יד) גמ', מדד לתוך קופתו מימרא בעי. פירש רשב"ם בד"ה מימרא בעי,

בטל אגב רשות לוקח דניחא ליה למוכר שיתבטל כליו אגב הרשות. צריך ביאור מנא להו לתוס' לחדש, דמהני מה שרוצה לבטל כליו. ואפשר דהתוס' ילפי לה מהא דאמרין **לקמן** (פו.) דבכליו של לוקח ברשות מוכר, ואמר ליה יקנו לך כליו, ודאי מהני. וחזוין, דאם מבטל המוכר רשותו, ממילא מהני רשות הלוקח לקנות. ואין לומר דהתם היינו משום דמשאלו המקום והוי כחצרו, דתוס' לשיטתם **בתוס' ד"ה כגון** סברי דלא מהני להחשב חצרו בלא קנין גמור].

(יד) **גמ', משך חמריו ופועליו וכו'.** בתוס' ד"ה **משך** כתבו דלא גרסינן הכי, דאם כן משמע דמיירי בחמריו ופועליו דלוקח, ואפילו בלא פירקן נמי יקנה. ובעליות דרבינו יונה ביאר להאי גירסא, דמיירי שלא נתכוונו לזכות בפירות בהגבהתם ללוקח. והריטב"א ביאר, דחמריו ופועליו, היינו של מוכר. ורש"י בעבודה זרה (עב.) ד"ה **משך** גריס **משך הימנו** חמריו ופועליו, וביאר, דהיה מביא חמריו טעונים פירות וכו' ומשכה חברו ממנו והכניס לתוך ביתו. [והיינו ד"חמריו" קאי אמוכר].

דף פו ע"א

(א) **גמ', ומדכליו מוכר ברשות לוקח וכו' כליו דלוקח נמי ברשות מוכר לא קנה.** כתבו התוס' לעיל (פה:) ד"ה **בכליו** (על דברי הגמ' שם), דהוי מצי לדחויי דבתרוייהו קני ולא תליא הא בהא. וכתב הרש"ש, דלפי זה גם האי תא שמע דרבא מצינו לדחויי הכי, והוא דוחק.

(ב) **תוס' ד"ה ומדכליו,** ואם תאמר מנא ליה דמתורת רשותו קנה דלמא מתורת משיכה. ביאר הרש"ש, דתוס' סברי דהא דקתני פסק עד שלא מדד קני, היינו דפסק מעיקרא, ודלא כהרשב"ם **בד"ה פירקן**, דמפרש דפסק אחרי כן, דלפירוש הרשב"ם ודאי לא יתכן לפרש דיקנה במשיכה, כיון דפסק רק אחר כך. והתוס' לשיטתם **בתוס' לעיל** (פה:) ד"ה **בין**, דנקטו דמדד היינו מעיקרא, דלהכי כתבו שם, דאפילו מדד ופסק לא קני, כיון שלא פירקן עדיין. [והיינו שמדד מעיקרא קודם שנתנם על החמור].

(ג) **בא"ד**, דדוקא כלי הוא דבטיל אגב הרשות אבל בהמה לא. והיה רמז כתב, דכל דקאי המקח אגבה דבהמה **דמוכר** אפילו ברשותא דלוקח, לא קני. [וכן משמע לכאורה מדברי התוס', שכתבו שהבהמה לא בטלה לרשות, ומשמע דהיינו דוקא משום דהבהמה אינה שלו לא קני, וכדביארו בתוס' לעיל (פה:) ד"ה **משך** דלא מיירי בחמריו ופועליו של לוקח. אבל בהמה שלו, אף דהיא עצמה אינה קונה מדין חצר, דהוי חצר מהלכת, מכל מקום אינה מקלקלת קנין הרשות. (א.ג.).] ובעליות דרבינו יונה כתב, אף למפרשים דמיירי בחמריו ופועליו של לוקח, דלא קני על ידי רשותו, דכל זמן שהחמרים ופועלים טעונים אותם, אינן כמונחים ברשותו.

(ד) **גמ', לא פסק לא סמכה דעתיה.** כתב הר"י מגאש, דהיינו דוקא בדבר שאין דמיו קצובין, אבל בדבר שדמיו קצובין, אין צריך לפסוק. ואפילו אם יתבע אחר הקנין טפי, לאו כל כמיניה, ויהיב ליה כמה דשוו. וכן כתב הרמב"ם (בפ"ד ממכירה הי"ב). והביא הר"י מגאש, דרבינו הרב חולק בזה וסובר, דאפילו בדבר שדמיו קצובין לא קני עד דפסק, דבלא פסיקה יכול לתבוע יותר ממה שקצובין.

(ה) **גמ', התם דאמר ליה זיל קני.** פירש רשב"ם **בד"ה התם**, אני רוצה שיקנה לך כליו. וכתב המהרש"א לעיל (פה.) על פי דברי הרשב"ם, ודברי התוס' (שם) ד"ה **כל מקום**, דאם אומר סתמא "זיל קני" לא מהני. וכן לשון הרמב"ם (בפ"ד ממכירה הי"א) שאמר לו המקנה לך וקנה בכלי זה. וכן כתב בעליות דרבינו יונה, דכשאומר זיל קני בכליו, יש בכלל זה נתינת רשות להניח שם כליו, דהרי אי אפשר שיקנה בכליו ברשות מוכר, אלא אם כן נתן לו רשות להניח כליו. וכן כתב הרשב"א, כלומר לך קני בכליו.

(ו) **גמ', שם.** פירש רשב"ם **בד"ה התם בסוה"ד**, דכמאן דמושיל ליה מקום הנחת כליו. ובחידושי הר"י מגאש כתב, דהוה כמאן דאקני ליה מקום בחצרו, והוה ליה ככליו של לוקח ברשות לוקח. [ונראה כוונתו, על פי מה שכתבו האחרונים שהובאו לעיל (פה:) אות יא, דהשימוש עצמו הוי כחוקה לקנות הקרקע לגבי שימוש זה, ועל כן על ידי שהכלי שלו מונח ברשות המוכר, קני לרשות המוכר לענין זה]. אבל בעליות דרבינו יונה כתב, דכליו של מוכר ברשות לוקח לא מהני אף באומר זיל קני, שאינו משאל לו כליו בלשון זה, ואינו דומה לכליו של לוקח ברשות מוכר דמהני ביה זיל קני, דהתם ודאי נתן לו רשות להניח שם כליו, אף שלא הקנה לו כלום, ובכליו

רשות הרבים בלשון זה, דמשתמע איפכא, דתני "במה דברים אמורים ברשות הרבים".

(ח) **גמ', ברשות לוקח כיון שקיבל עליו מוכר קנה לוקח.** ופירש רשב"ם **בד"ה קנה לוקח**, אף על פי שלא מדד. וכן כתב בעליות דרבינו יונה בפירוש אחד, דעיקר האי בבא אתי לאשמועינן האי חידושא, להאי גיסא דמיירי בכליו דלוקח, דאף דבסימטא בעינן דוקא מדד כדי לקנות בכליו, (וכדכתבו התוס' בד"ה כל), הכא שהוא ברשותו הוי כמשיכה, וקני בלא מדידה, כדתנן לעיל (פד:) משך ולא מדד, קנה. ובתחילת דבריו כתב לפרש, דאתי לאשמועינן, דאף דהוי הפירות בפקדון אצלו, וכליו וחצרו מושאלין למוכר עד השתא, הוה אמינא דהוי כרשות מוכר, ולא יקנה עד דאמר ליה קני. קמשמע לן, דכיון דקיבל עליו למכור, כלתה שאלת הכלי והחצר, וקונים ללוקח. ועיין באות הבאה.

(ט) **רשב"ם ד"ה המופקדין אצלו, בתוה"ד,** ומסתמא הקנה לו נפקד למפקיד את רשותו וכו'. בשו"ת מהרי"ט (חלק א' סימן ס"ה) הביא, דיש שהבינו כוונת הרשב"ם, דהמקום קנוי ממש למפקיד. ועל כן נקטו, דאין המפקיד יכול להקנות לנפקד את הפקדון שאצלו על ידי קנין חצר, דהא המקום קנוי למפקיד. ומה דקתני ברשות לוקח כיון שקיבל עליו קנה לוקח, היינו משום שלא הכניסן מעיקרא בתורת פיקדון, אלא על מנת למכרן לו. וכמו שכתב הרשב"ם **בד"ה ברשות לוקח.** ובכהאי גוונא לא הקנה המקום למפקיד. וכן כתב הט"ז (בסימן קפט, סעיף א) על פי דברי הרשב"ם. והמהרי"ט כתב, דאין המקום קנוי למפקיד, כיון שלא ייחד מקום מסויים, וכדמשמע בבבא מציעא (מא.). ועוד, דלא עשה בו קנין המועיל. אלא כוונת הרשב"ם, דדרך הנפקד להתרצות ולהשאיל המקום לגמרי, ועל כן משאל המקום גם לקונה, ולהכי קנו לו כליו. וכמו שביאר בד"ה **עד שיקבל.** והקצות החשן (בסימן קפט ס"ק א) תירץ קושיות המהרי"ט, דאף שלא יחד מקום, מעיקרא התכוונו שיקנה זכות בכל ביתו להנחת פקדונו, היכא שיהיה מונח שם. ומה שהקשה דבעינן קנין המועיל, יש לומר, דעל ידי השימוש עצמו שמשמש בקרקע שחפציו מונחים שם, הוי קנין חזקה. ולא מיבעיא לדעת הרמב"ם (בפ"א ממכירה הט"ו) דקרקע נקנית באכילת פירות, פשיטא דמהני, אלא אף להראב"ד דפליג התם, היינו דוקא לענין לקנות קנין גמור, אבל לענין לקנות לאותו התשמיש שמשאלו, קונה בשימוש. ועיין באות הקודמת ובאות יא.

דף פה ע"ב

(י) **גמ', והא דומיא דחצר שאינה של שניהם קתני.** כתב בחידושי הר"ן, דהוה מצי לאקשוויי מכח האי בבא גופה. דהא חצר שאינה של שניהם דינה כרשות הרבים. אלא דניחא ליה להעמיד הקושיא הראשונה. והריטב"א כתב, דהא דמעיקרא לא הקשו מהאי בבא, [ולא בעו לאקשוויי מכח דומיא], דמרישא ניחא ליה לאקשוויי.

(יא) **תוס' ד"ה כגון,** ואם תאמר נהי דנותן לה רשות ומשאלה מכל מקום הא בעי חזקה. המחנה אפרים (בהלכות שכירות סימן א) כתב, דהשתמשות מהני בתורת חזקה, לקנות הקרקע לענין ההשתמשות. וכן כתב הקצות החשן (בסימן קנג, ס"ק ג.) והגרע"א (בגליון המחנה אפרים) העיר על דבריו מתוס' דילן. [נדחוינן דסברי דאף לענין לקנות השתמשות בעינן חזקה גמורה, וההשתמשות עצמה לא מיקרי חזקה]. והנתיבות המשפט (בסימן קצב ס"ק ו) תירץ, דהא דמהני השתמשות כחזקה, היינו רק לקנות קנין שיעבוד, ולא לקנות קנין גוף לפירות. וכדי שיחשב המקום כחצרו לקנות בו, בעינן שיהיה גוף המקום קנוי לפירות, ולא סגי בקנין שיעבוד בעלמא ולהכי הקשו התוס' איך מהני שיחשב כחצרה לענין גט.

(יב) **גמ', ואי בכליו דמוכר אמאי קנה לוקח.** פירש הרשב"ם **בד"ה ואי**, דהיינו לדידך דאזלת בתר כלי לענין כליו של לוקח ברשות מוכר, הוא הדין איפכא. וכן אמר רבא **לקמן** (פו.) מדכליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה המוכר אלא הלוקח, כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח. והרשב"א כתב, דאפשר דרב נחמן פליג אסברת רבא, וסבר דלא תליא הא בהא, אלא דבתרווייהו לא קני, דבעינן כלי שלו, וגם רשות שלו כדי לקנות. ולהכי מקשה רב נחמן בפשיטות, דלא מהני בכליו של מוכר, והיינו אף להאי גיסא דכליו של לוקח ברשות מוכר לא קני. וכן פסק הרי"ף (מב: ומג. בדפי הרי"ף) בתרווייהו דלא קני.

(יג) [תוס' ד"ה בכליו דמוכר, בתוה"ד, והוי מצי לדחויי וכו' כלי של מוכר

בדרכי משה (יורה דעה סימן קעו).

דף פז ע"א

(א) **גמ'**, ותסברא זלזולי בשכירות מי אסירי. פירש רשב"ם בד"ה ותסברא, דבמקח וממכר שייך ביה אונאה וביטול מקח, אבל בשכירות פועל דרך להשכיר עצמו בכל שהוא כשאין לו מה יאכל. ובעלויות דרבינו יונה הקשה, דהרי איכא אונאה בשכירות כלים ובהמה, ולא אמרינן דבאופן שאינו מוצא להשכיר, דרכו להשכיר בכל דהו ולא יהיה בו אונאה. אלא סברת הגמ', דכיון דגוף הפועל קיים, וקונה אותו מיד, אין כאן הלוואה כלל, דמיד חל המקח וזכה במקחו. ואף שפועל יכול לחזור בו, התם לאו משום דלא חייל קנין, אלא מקרא דלי בני ישראל עבדים, [וכדאייתא בבבא מציעא (יב.)]. ועוד ביאר, דהא דפשיטא לן הא מילתא דמתמה "מי אסיר", היינו מכח מתניתין **דבבא מציעא** (סה.). דמרבין על השכר, דשרי התם לשכור הבית בזול יותר כשנותן לו מעכשיו, ומשמע לגמרא דמיירי אף כשאינו נכנס לבית מיד. (ועיין באות הקודמת).

(ב) **גמ'**, כגון דאמר ליה לך ויפה לך קרקע כל דהוא וכו'. פירש רשב"ם בד"ה לך, דקני בחזקה, דכל המחובר לקרקע כקרקע. וכתב בחידושי הרמב"ן, דלפי זה צריך להעמיד דוקא כשאינו עומד ליתלש, דאי לא כן לא הוה כקרקע. וביאר הריטב"א, דאף דאמרינן לעיל (סט.) דמוכר שדה קנה את התבואה אף דמטאי למיחצד, היינו דוקא כשצריכה לקרקע, אבל באין צריכין לקרקע לא מיקנו אגב השדה. ועוד, דאפילו אי תימצו לומר דהתם קני בכל ענין, מכל מקום בעינן מעשה קנין כלפי הפירות במשיכה או באגב, אבל לא הוה בכלל ארעא ליקנות בקנין הקרקע עצמה. וכל שכן הכא, דלא קנה הקרקע, אלא הפשתן, דלא יקנה אותו בחזקת הקרקע, אלא כשצריכים לקרקע.

(ג) **תוס'** ד"ה נשברה, בתוה"ד, ופירש ריב"ם היה סרסור ביניהם ומדד להן וכו' ונשברה החבית על ידי מדידה וכו' על ידי שלא נזהר יפה במדידה. ובעלויות דרבינו יונה ביאר דברי ריב"ם, דמיירי כעין גנבה ואבדה, וקמשמע לן דדינו כשומר שכר, ואף שאינו מקבל שכר אלא על המדידה, ולא התנו שהשכר על שמירת הכלי, מכל מקום נעשה שומר שכר על החבית **משעה שמביאים לו למדוד**. [ודלא כדברי התוס' שכתבו שנשבר על ידי המדידה ולדבריהם אפשר דחיובו מדין מזיק ולא מדין שומר. ומה שכתבו דבאונס פטור, צריך לומר דהיינו לשיטתם **בתוס' בבבא קמא (כו:)** ד"ה ושמואל, דאדם המזיק באונס גמור פטור. (א.ג.)]. ועוד ביאר שם, דהחבית לא היינו המדה, אלא שמביאים לו החבית למדוד מה שיש בה. [אבל לפירוש רשב"ם בד"ה נשברה, דחייב משום דקני ליה כליו לסרסור, על כרחך האי חבית היינו המדה שלו, וכוונת התנא דחייב על היין והשמן שהיו בה. אבל את החבית של המוכר הרי לא קני כלל (א.ג.)].

(ד) **גמ'**, אילימא מדה דלוקח עד שלא נתמלאת מדה למוכר מדה דלוקח היא. פירש הרשב"ם בד"ה אי, דסתמא קתני אפילו ביש בה שנתות. ובעלויות דרבינו יונה כתב, דכיון דבברייתא **דלעיל** (פה.) קתני כהאי לישנא דמתניתין, עד שלא נתמלאת המדה למוכר וכו', והתם מיירי ביש בה שנתות, מדקתני התם בסיפא דבכליו של אחד מהן ראשון ראשון קנה, בעינן לאוקמי מתניתין בגונא דברייתא, כיון דבאותו לשון נשנו.

(ה) **גמ'**, במדת סרסור. עיין במה שכתבנו לעיל (פה.) בשם הט"ז.

(ו) **רשב"ם** ד"ה מדה דמוכר, בתוה"ד, ואם כן תפשוט ממתניתין וכו'. וכן כתב בחידושי הר"י מגאש. כתב המהרש"א, דמהאי טעמא נמי לא בעי לאוקמה בכליו דלוקח וברשות מוכר, דאם כן תפשוט האי איבעיא גופה, דחזינן מהכא דלא קני. אבל הריטב"א כתב, דהא דלא בעינן לשנויי בכליו דלוקח וברשות מוכר, דאם כן אפילו משנתמלאת המדה לא יקנה. ולגבי כליו דמוכר כתב, דהוי מצי לאוקמי ברשות לוקח להאי גיסא דכהאי גונא קנה לוקח, ודוקא משנתמלאת המדה נעשה כאומר לו זיל קני, אלא דאם כן תפשוט האי איבעיא. [וכהרשב"ם].

דף פז ע"ב

(ז) **גמ'**, והתנן הרכינה ומיצה הרי זו תרומה. תמה בחידושי הרמב"ן, מה ענין תרומה לכאן, דהתם בעל כרחך איכא איסורא דתרומה, ואי אפשר להשתמש בו לחולין. וכתב, דמתניתין גופה תמיהה, אמאי כשלא הרכינה ומיצה מותר להשתמש בה לחולין, סוף סוף איכא תרומה בדפני הכלי.

הוא קונה.

(ז) **גמ'**, שם. כתב היר"מ, דדוקא כשאמר זיל קני מהני, אבל אם לא אמר ליה כן, אף דיהיב ליה רשות להניח שם, לא קני, דלא נתן לו רשות אלא להנחה בעלמא, ולא על דעת לקנות המקח שנמצא בתוכו. והטור (בסימן ר) הביא דברי הרמ"ה, וכתב, דמדברי הר"י מגאש מוכח דפליג עליה. והבית יוסף בבדק הבית שם, תמה על דבריו, דאין ראייה מדברי הר"י מגאש דפליג. ובעלויות דרבינו יונה כתב, דזיל קני מהני, משום שיש בלשון זה נתינת רשות להניח שם כליו. [ומשמע דסגי ברשות להניח הכלי, ודלא כהרמ"ה].

(ח) **תוס'** ד"ה אבל, בתוה"ד, ודוחק לומר שהיה כל כך הרבה שטרות. אמנם בשיטה מקובצת כתב בשם התוס' הרא"ש בתירוץ אחד, שהיו הרבה שטרות, ואין דרכן בהגבהה.

(ט) **בא"ד**, אלא לאו דוקא נקט משך אלא כלומר והא לא הגביה. בשיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש כתב, דדוקא בלשון המשנה והברייתא יש לדייק דמשיכה הוי בדוקא. [וכדמוכח בסוגיין דאמרינן לא שנו וכו', דפשיטא לן דמשיכה דמתניתין היינו דוקא משיכה]. אבל התם לא אמרו לשון זה אלא אחזה דרב עמרם, ויש לומר דלא דייקו.

(י) **רשב"ם** ד"ה לצדדין, בתוה"ד, דהגבהה עדיפא ממשיכה וקונה בכל דבר. וכן כתבו התוס' בד"ה לצדדין. והרשב"א כתב, דמדברי הראב"ד נראה, דמיירי דדרכו במשיכה ולא בהגבהה אינו נקנה בהגבהה. וכתב הפני שלמה, דמה דהרשב"ם לא הוכיח כהוכחת התוס', מדקתני רישא דברייתא דמהני הגבהה, משום דיש לפרש דדוקא סיפא מיירי במידי דבעי מיתנא, אבל רישא מיירי בסתם כיון דדרכו בהגבהה, [וכן צריך לפרש לדעת הראב"ד].

דף פז ע"ב

(יא) **רשב"ם** ד"ה והא פירות, בתוה"ד, דאיכא למימר דאפילו רב דפליג בספינה הכא מודה וכו'. אבל בעלויות דרבינו יונה לעיל (עה:) נקט, דפלוגתא גם בשאר מילי, והא דאיפליגו בספינה, לרבותא דשמואל, דאף ספינה שמשיכתה קשה, בעינן שימושך את כולה. והרא"ש (בסימן ב) כתב, דדוקא בספינה קאמר שמואל דבעי למשוך את כולה, דבמשיכה מועטת נמשכת מחמת המים ולא רק מחמתו, אבל בשאר דברים מודה לרב, דסגי במשיכה כל דהו.

(יב) **רשב"ם** ד"ה הכא במאי עסקינן, בתוה"ד, אלא לדידך דמוקמת נמי לרישא בשליפי רברבי ארוכין ליכא לפלוגי בין רישא לסיפא וכו'. [והיינו דכיון דהם שליפי רברבי, על כרחך צריך שימושך את כולן אף ברישא]. ובחידושי הרמב"ן כתב, דאינו נכון, דאף בשליפי רברבי דשאר פירות סגי שימושך משיכה כל דהו, מפני שכל פרי ופרי יוצא כולו ממקומו.

(יג) **רשב"ם** ד"ה דסרכא, מסתרכת וכו' ורבינו חננאל פירש דסרכא סורטת מלשון שרוך נעל. כתב הרש"ש, דנראה דתיבות "מלשון שרוך נעל" מקומן אחרי הפירוש הראשון.

(יד) **גמ'**, כור בשלשים אני מוכר לך ויכול לחזור בו אפילו. פירש הרשב"ם בד"ה כור, דמיירי אף במשיכה. אבל בעלויות דרבינו יונה כתב, דהכא מיירי דוקא בקנין דכליו, משום דלא גלי מוכר דעתיה שהוא רוצה שיקנה הלוקח, ורק כשמדד ונתן כל הפירות בכליו, אמרינן מסתמא ניחא ליה דליקני כליו. אבל במשיכה, כיון דמושך הלוקח בפני המוכר ושתיק, ודאי קני מיד. ומה שהוכיח הרשב"ם מהא דחמור בפרה וטלה, דחה רבינו יונה, דשאני התם שהקנין תמורת החמור, והחמור אינו ראוי לחלוקה, מה שאין כן הכא הקנין ראוי לחלוקה, וישלם לו מקצת דמים. ועיין באות הבאה.

(טו) **עיין באות הקודמת**. ועוד כתב רבינו יונה, דעל כרחך ליתא להאי דינא במשיכה, דאם כן אף כשגמר למשוך ולהגביה סאה אחרונה לא יקנה מה שמשך והגביה תחילה, דהוי כמשוך פרה זו ולא תיקני אלא לאחר שלשים יום, דלא קני. ובשלמא אי מיירי דוקא בכליו ניחא, דקני על ידי שבסוף כשגמר למדוד מונחים כל הפירות בכליו כלוקח. והריטב"א תירץ, דלא אמרינן כלתה קנינו, דהקנין מעיקרא תלוי ועומד, דאם ימדוד הכל יקנה מעיקרא כל סאה וסאה שמדד.

(טז) **תוס'** ד"ה דינר, בתוה"ד, האי דשרי להרבות על השכר כגון שנכנס מיד לתוך הבית. ובעלויות דרבינו יונה כתב, דדוקא בפועל דלא קני ליה ממש, שיכול לחזור בו, כי לא עביד בהדיה מיד, מיחזי כאגר נטר ליה. אבל בשכירות בתים שרי אף כששוכרו לדור לאחר זמן. והביאו הרשב"א. והובא

שמן בצלוחית שלו באחריות עצמו, ואין הצלוחית שלו בתורת שליחות. והרמב"ן עצמו תירץ, דהכא מיירי שנטלה חנוני לקנותה שלא מדעת בעלים, ומכל מקום יכול לקנותה, כיון דתלינן דבעל הבית ניחא ליה. ומכל מקום כיון שעשה בה מעשה שלא מדעת הבעלים, בטלה כוונת הבעלים דלשדורי ליה, ובעי השבה גמורה.

(ד) **תוס' ד"ה הלוקח**, לכאורה נראה וכו'. עיין לקמן דף פח אות ה.

דף פח ע"א

(א) **גמ', אימור דאמר רבה בבעלי חיים דאנקטינהו נגרי ברייתא וכו'.** רש"י **בבבא מצינא** (ל): **ד"ה הכישה**, ביאר דברי רבה, אם הכישה וכו' להשיבה נתחייב בה לאהדורה **הואיל והתחיל**. וכן כתב הרמב"ם (בפי"א מגזלה ואבדה הי"ד), אם מצא בהמה והכישה נתחייב להטפל בה ולהחזירה וכו' **הואיל והתחיל במצוה**. ובחידושי הר"ן (שם) תמה על רש"י והרמב"ם, דהא הכא מפורש דטעמא דרבה משום דאנקטינהו נגרי ברייתא, ודוקא בבעלי חיים הוא. **והבית יוסף** (בסימן רסג) תירץ, דאפשר דהכא לא אמרו כן אלא דרך דיחוי. ועוד כתב, דאפשר דכוונת הרמב"ם נמי להאי טעמא דאנקטינהו נגרי ברייתא (עיין שם). **וה"ט"ז** (בסימן רסג, סעיף ב) תירץ דברי הרמב"ם, דפירש דהא מילתא גופא איבעיא לן **בבבא מצינא** (שם) בדרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר, דצדדי הספק תלוין בפירוש טעמא דרבה, וכיון דהאיבעיא לא איפשיטא, אזלינן לחומרא.

(ב) **גמ', שם**. כתבו **התוס'** **בבבא מצינא** (כה): **ד"ה ואם**, דהא דאמרין הכא דמילתיה דרבה אינה אלא בבעלי חיים, היינו דוקא משום דמעיקרא אינו חייב בהשבה כלל, כיון דהוא זקן ואינה לפי כבודו, וכן גבי צלוחית דאבדה מדעת היא. אבל בשאר אבידה, משהגביהה נעשה עליה שומר, ומתחייב באחריותה, ואף בדבר שאינו בעלי חיים. והוכיחו כן, מדמקשינן **לעיל** (פז): צלוחית אבדה מדעת היא, ומשמע דאי לא הוי אבדה מדעת, ניחא מה שמתחייב החנוני באחריות הצלוחית, כיון שנטלה.

(ג) **רשב"ם ד"ה אימור דאמר רבה**, אי בעי הוה פריך לימא דרבה תנאי היא אלא דעדיפא מינה קפריך. אבל **בחידושי הרמב"ן** כתב, דלא תיקשי לך אם כן דרבה נמי תנאי היא, דכיון דלשדוריה ליה שדריה פטור. דהכא לאו על מנת לבקרה וללוקחה נטלה וחזרה לדעת הבעלים הוא ופטור.

(ד) **גמ', ובשואל שלא מדעת קא מיפלגי**. כתב **הקצות החשן** (בסימן רסא, ס"ק א), דעל כרחק צריך לומר, דאף דאמרין דצלוחית אבדה מדעת, אינה הפקר. דאי הוי הפקר, איך יתחייב עליה מדין שואל שלא מדעת. וכן קשה, אמאי אמרינן **לעיל** (פז): בשלמא באיסור ושמן בהא פליגי וכו', דהא כיון דהפונדיון היה אבדה מדעת, והוי הפקר, כל מה שנתן בעד הפונדיון אינו אלא מתנת חנינם. ועל כרחק, דאף לדעת הטור (בסימן רסא) דאבדה מדעת הוי הפקר, מכל מקום אבדה מדעת דהכא, אינו הפקר.

(ה) **גמ', והני מילי הוא דקיצו דמיה**. פירש **רשב"ם ד"ה והני מילי**, כגון רחיים וכו' שדרכן לתת לעולם בפשוט פשוט. אבל **בחידושי הרמב"ן** כתב, דדוקא שקצץ להם המוכר מתחילה דמים כל כלי בכך וכך, אבל אם לא קצץ, אף שדמי כלים האלו קצובים במדינה, לא מהני עד שיפסוק.

(ו) **רשב"ם ד"ה והני מילי, בתוה"ד, ובנדרים** (לא): מוקי לה להא דשמואל בתרעא חריפא וכו'. **והריטב"א** הקשה, דבסוגיין לא מדכרינן לה כלל. ועוד הקשה, דבנדרים לא מדכרינן דמיירי דוקא בקייצי דמיה. ולהכי פירש בשם **הרא"ה**, דתרי מימרי אמר שמואל, דהכא מיירי דוקא בקייצי דמיה, ואפילו בזבני דרמי על אפיה מתחייב, מדין לוקח, שהרי רשות בידו ליקח. ובנדרים מיירי בדלא קייצי דמיה, ולכך אי אפשר להחשיבו כלוקח, ורק בזבניא חריפא אפשר לחייבו מדין שואל. וכן כתב **הר"ן בנדרים** (שם).

(ז) **גמ', הכא בירא שמים עסקינן**. ביאר **בחידושי הרמב"ן**, דמיירי שנתרצה המוכר במכירה תחילה. **והריטב"א** כתב, דמיירי בקייצי דמיה. וכתב **בעליות דרבינו יונה**, דירא שמים הוא השלם במדרגת הקדושה, שהיא מביאה לידי יראת חטא. [כדאיתא **בעבודה זרה** (כ): לגירסת **הרי"ף** (ו). בדפי **הרי"ף**] ועיין באות הבאה.

(ח) **עיין באות הקודמת**. וכתב **רבינו יונה** (משלי פרק ג פסוק ג), והנה אוסיף לבאר בענין אמת, כי יתחייב האדם להתחזק מאוד במדת האמת ולהרחיב גבולה, מרוב היות מדת האמת אהובה ודרושה מלפני הש"י, כי גם אם יאמר האדם בלבו לתת מתנה או לקנות חפץ בדמים יתרים, אם האיש מן

ותירץ, דכיון שמרבה עליו חולין, בטלה התרומה בחולין, ולא גזרו כאן חכמים דימוע, דקל הוא שהקילו חכמים בדבר, מפני שאי אפשר להטריח על הציבור יותר מדי. ואף דודאי מתניתין איירא בתרומה דאורייתא, אפילו בזה הקילו.

(ח) **גמ', משום יאוש בעלים נגעו בה**. פירש **רשב"ם ד"ה משום**, שהלוקח מתייאש וכו' מפני שטורח לו להמתין. אבל **בחידושי הר"י מגאש** (בעמוד א) ביאר, שכיון שמדד המוכר לתוך כליו של לוקח והלך לו הלוקח, בידוע שנתיאש מאותו מיצוי, ונלפירושו אינו אומדנא בסתמא כהרשב"ם, אלא דמוכח כן מחמת שהלך לו.

(ט) **תוס' ד"ה משום**, הוי מצי לשנויי דהוי תרומה משום דאין ברירה וכו'. **הרש"ש** תמה על דבריהם, דהא לפי מה שכתבו **בתוס' ד"ה והתנן**, המקשן ידע דדעתו להפריש הכל, ואפילו הכי הקשה דהני טיפות לישתרו. [ויש לומר, דתוס' סברי דבהא גופא השקלא וטריא בסוגיין, דבמתניתין דתרומות משמע דדעתו לתרום גם הני טיפות, וזה מה שביארו בדיבור הקודם, ואילו מכח מתניתין דידן מוכח, דכמו דלגבי מקח הוי של מוכר, ומטעמא דמעיקרא לא התכוין למכור לו טיפות אלו, אם כן נימא גם לגבי תרומה דלא נתכוין לתרום טיפות אלו שישארו לבסוף. ולהכי כתבו, דהוה מצי לשנויי דאין ברירה. (א.ג.).]

(י) **בא"ד, שם**. כתב **המצפה איתן**, דכל מה שכתבו **התוס' ד"ה והתנן הרכינה**, דלגבי מעשרות המיצי לא הוי מעשר, היינו קודם דאסיקו למה שכתבו כאן, דלמאי שכתבו כאן, הרי מטעם אין ברירה, אף במעשר הוי המיצי מעשר. [וקשה, דסוף סוף נמצא דמעשרותיו מקולקלים, כיון דאין ברירה ומעורב בכל המעשר קצת חולין. ויש לומר דרש"י **בקידושין** (נא). **ד"ה מעשרותיו מקולקלים** כתב, דמרבה במעשרות היינו שמתכוון לעשות הכל מעשר ונמצא דטבל ומעשר מעורבין זה בזה, כיון דלא חל שם מעשר אלא כפי חשבון, מה שאין כן הכא דנתכוון לעשות מעשר רק לפי החשבון על השאר, ואין כאן טבל. ועיין **תוס' עירובין** (לז): **ד"ה אלא**, שהביאו ב' דעות האם לדעת הסוברים שאין ברירה לא חל הדבר כלל, או דנימא דחל אלא שאין אפשרות לברר על מה חל, וכמבואר **ברש"י מעילה** (כב): **ד"ה רבי יהודה**. וכן נראה מדברי התוס', דהתרומה חלה מספק אלא שאי אפשר לברר. (א.ג.).]

(יא) **גמ', אלא צלוחית אבדה מדעת היא**. ביאר **בחידושי הר"י מגאש**, דכיון דאביו אסיק אדעתיה דילמא ישברנה קודם שיביאנו לחנוני, להכי אף שלא שברה אלא לאחר שהביאה לחנוני והחזירה לו, [ולא היה בדעת האב, דהא לאודועיה שדריה], מכל מקום מיקרי אבדה מדעת, כיון שמעיקרא יהיב ליה על דעת אפשרות של שבירה. [ולפי זה, הא דהאיסור לא הוי אבדה מדעת, צריך לומר כדברי **התוס' ד"ה אלא**, משום שנתן לו איסור משלו, ולא את הפונדיון עצמו. אמנם בלשון **הרשב"ם ד"ה אבדה, בתוה"ד**, שכתב ואינו חושש אם יחזירנה ריקנית וכו', נראה דבאבא, דמשום הכי מיקרי אבדה מדעת אף כלפי ההחזרה, משום שהאב לא הקפיד בדוקא שתשאר הצלוחית ביד החנוני, וידע שיתכן שיחזיר הצלוחית ביד התינוק, וישלח את השמן ביד אחר בצלוחית אחרת. והוא מה שמסיים הרשב"ם ופונדיון וכו' נהי נמי דאבדה מדעת היא, מכל מקום בחזרה יפה מחייבין חכמים. כלומר, דאף דכלפי ההולכה הוי אבדה מדעת, מכל מקום כיון שהיה סבור שישאר הממון אצלו ולא יחזיר האיסור אלא אחר כך ביד הפיקח עם השמן, להכי כלפי ההחזרה כבר אינו אבדה מדעת, וללא כתוס' דלעיל. (א.ג.).]

(יב) **גמ', וכגון שנטלה על מנת לבקרה וכדשמואל**. פירש **רשב"ם ד"ה חויב**, דרבי יהודה לית ליה דשמואל, וכתב **בחידושי הרמב"ן**, דרבי יהודה סבר דהוי שומר שבר, ולהכי מיפטר משעה שהחזירה לתינוק, כיון שמחזירה למקום שנטל, דאפילו שואל מיפטר בהכי וכדאמרין **לקמן** (פח). אבל **התוס' ד"ה הלוקח, בסוה"ד**, כתבו (לדעת המפרשים דלשמואל הוי שואל), דהכא דשואל מדעת הוא, לא מיפטר בהשבה כל דהו למקום שנטל.

(יג) **גמ', לימא דשמואל תנאי היא**. הקשה **בחידושי הר"י מגאש**, נימא דרבי יהודה אית ליה דשמואל, ומכל מקום פוטרו משום דלשדורי ליה שדריה, ולא חמיר מהשמן דפוטרו רבי יהודה. ותירץ, דכיון שהבעל הבית לא ידע שירצה החנוני לקנות הצלוחית, מצי אמר, דכי שדריה אדעתא דשדריה לי בצלוחית ידי, ולא בצלוחית דידך. וכיון דלשמואל נעשית הצלוחית של החנוני (כדעת **רש"י** שהובא **בתוס' ד"ה הלוקח**), אין לו להפטר מהאי טעמא. ובחידושי **הרמב"ן** ביאר דבריו, דאף דידע שישלח השמן, סבר שישלח לו

דרישא, לעולם שיעורו טפח בין רב למעט. ותיריך, דהכרעת טפח נמי משתנית לפי המשקל, דכששוקל דבר כבד, אין מכריע בו טפח אלא על ידי תוספת מרובה, ואם בליטרא בעינן אחד ממאה כדי להכריע בו טפח, כששוקל מאה ליטרינן נמי מוסיף אחד ממאה כדי להכריע טפח.

טו גמ', אחד מעשרה בליטרא בלח לעשרה ליטרינן. וכתבו התוס' בד"ה אחד, דלא מחייב גירומיו מדאורייתא אלא כששוקל עשרה ליטרינן, ובפחות חייב דוקא במקום שנהגו. אבל הרמב"ם (בפ"ח מגנבה הי"ב, והיי"ג) כתב, מנין שחייב המוכר להכריע וכו' שנאמר אבן שלמה וצדק, וכמה בלח אחד למאה וכו'. כיצד מכר לו עשרה ליטרינן לח וכו'. [נמדפתח בסתמא, "שחייב להכריע אחד למאה", משמע שהוא כלל קבוע].

טז גמ', איבעיא להו היכי קאמר וכו'. והרי"ף (מה. בדפי הרי"ף) פסק דנותן אחד מארבע מאות. וכתב הנימוקי יוסף, דכיון דעלה בספק נוקי בחזקת מריה. וכתב בפירושו רבינו יצחק קרקושא, דאף דדין גרומין מדאורייתא, מכל מקום שיעורייהו הוי מדרבנן, ולהכי מקילינן בספקו. והיד רמה כתב, דאף דבדינא לא מפקינן מיניה אלא אחד מארבע מאות, וביותר מזה אמרינן חומר לתובע לקולא לנתבע, מכל מקום ירא שמים חייב להחמיר וליתן אחד ממאתיים. [נחזינן מדבריו, דהשיעור שחייב בודאי, יכול הקונה לתובעו בדיינים אם לא נתן לו המוכר. ועל כרחך היינו אף כשלא נתן לו בשעת המכירה, נכופו להוסיף לו אחר כך. דקודם שקנה, מה שייך לכופו המוכר, דהרי אינו חייב ללוקח כלום. אמנם יש לומר, דמיירי שהקנה לו בקנין כך וכך, ואחר כך באים לשקול, אבל כשמשך הלוקח רק אחר השקילה, יש לומר שלא זכה אלא בשיעור זה, ולא יוכל לתבוע הגרומין. (א.ג.א.)].

יז גמ', שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה. ופירש רשב"ם בד"ה ואלה, דהוסיף בהן ה"א כדי להגדיל הקושי. וכתב המהרש"א (בחיידושי אגדות), דלהכי רמו גודל הקושי באות ה"א, משום דמפרשינן בסמוך, דחומר דמדות משום דאי אפשר בתשובה, ואמרינן במנחות (כט:): דעולם הזה נברא בה"א, מפני שדומה לאכסדרא שכל הרוצה לצאת יצא, ומאי טעמא תליא כרעיה דה"א, דאי הדר בתשובה מעייליה ליה. ומקשינן, ולעייליה בהך, ומשני לא מסתייעא מילתא וכו'. וזה נרמז כאן, שהיוצא בעבירה זו מן הה"א, קשה בתשובה ליכנס בה.

יח גמ', שזה הקדים חטא למעילה וזה הקדים מעילה לחטא. ופירש רשב"ם בד"ה גול הדיוט, דבהקדש אינו נקרא חוטא עד שיהנה. וכתב המהרש"א (בחיידושי אגדות), דיש ליתן טעם בזה, משום דבהדיוט מיד מוציאו מרשת בעליו, אבל בהקדש כל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה, ולהכי אינו נקרא חוטא עד שיהנה.

המשתדלים להגיע לשלמות יראת שמים יתקיים בפועל את אשר גמר בלבו, כמו אשר שנינו (ב"ב פ"ח ע"א) בירר והניח בירר והניח אפי' כל היום לא קנה, גמר בלבו לקנות מעשר ונותן לו, וביארו הענין הזה כי מדבר באדם ירא שמים כגון רב ספרא שהיה מקים מה שכתוב "ודובר אמת בלבו" (תהלים טו, ב).

ט) רשב"ם ד"ה רב ספרא, בתוה"ד, כיון דירא שמים הוא כיון שגמר בלבו זכה במקח. וכן לשון הרשב"א, דכיון דירא שמים הוא קנה לגמרי כאלו גמר בלבו והוציא בשפתיו. אבל המאירי כתב, דבדיני אדם לא קנה.

י) רשב"ם ד"ה החנוני, בתוה"ד, שהרי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. אמנם הרמב"ם (בפ"ח מגנבה הי"ח) פסק כתנא קמא דמתניתין, וביאר בהגהות מיימוניות (אות ה) בשם הסמ"ג (בעשין עב), מפני שיש אמוראים דלא סברי להאי כללא דכל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתינו הלכה כמותו. וכן כתב היר רמה.

יא) מתני', וממחה משקלותיו. כתב היר רמה, דהוא מפני שמעלין חלודה ועל ידי זה מוסיפין במשקלן, ופעמים שהוא קונה בהן מאחרים ונמצא המוכר מתאנה. או שהוא מוכר שלשה רבעי ליטרא ונותן רביע ליטרא עם הבשר [כדאיתא לקמן (פ.ט.)], ואם הרביע ליטרא שוקלת יותר, נמצא הלוקח מתאנה. [אמנם האי טעמא לא שייך אלא במשקל של רביע ליטרא ולא בליטרא. (א.ג.א.)].

יב) מתני', אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בלח וכו'. כתב היר רמה, דתנא קמא פליג בהא וסבר דאין חילוק. וכן הרמב"ם (בפ"ח מגנבה הי"ח) לא חילק בין לח ליבש.

דף פח ע"ב

יג) רשב"ם ד"ה וחייב להכריע, בתוה"ד, והוא הדין לעשרה ליטרות ביחד להכריע טפח. כתב המהרש"א, דאף דאמרינן בגמרא לקמן (פ.ט.), דבעינן במשקל גדול הרחקת שלשה טפחים מהגג ומהארץ, והיינו משום דבעינן להרחקה זו משום הכרעה. צריך לחלק, דהתם מיירי במשקלות גדולות של מתכת וכדאמרינן לקמן (פ.ט.), והכא מיירי במשקל של בעל הבית וחנוני ששוקלין בו בשר, ובוזו לעולם סגי בהכרעת טפח. ונראה דהיינו משום דהתם כפות המאזניים מרוחקים יותר לצדדים, וכדאיתא לקמן (פ.ט.), ממילא ההכרעה צריכה להיות גדולה יותר, שההכרעה מתרבה ככל שמתרחקות כפות המאזניים זו מזו.

יד) מתני', נותן לו גירומין אחד לעשרה בלח וכו'. הקשה היר רמה, אמאי בגירומין נותן לפי החשבון ומשתנה בין רב למעט, ואילו לגבי הכרעת טפי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה שלא כן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 ענין Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>